

УДК 372.881.111.1

О. П. Сіліщенковикладач іноземної мови за
професійним спрямуванням,
Херсонський політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного університету
lushchako@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» У ПОЛІТЕХНІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

О.П. Сіліщенко. Особливості розвитку мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців з ІТ-технологій під час вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у політехнічному коледжі. В статті розкрито особливості розвитку мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців ІТ-технологій під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням у політехнічному коледжі та окреслено основні форми та прийоми роботи, а також надано приклади вправ та завдань.

O.P. Silishchenko. Peculiarities of speech competence development of future IT-technologies specialists during professional English study in polytechnic college. Peculiarities of speech competence development of future IT-technologies specialists according to four kinds of speech activities during professional English study in polytechnic college are shown in the given article. Main techniques of teaching and examples of exercises and tasks are presented too.

Вступ. Геополітичні, комунікаційні та технологічні зміни в суспільстві залучили і до безпосереднього, і до опосередкованого спілкування доволі велику кількість людей різноманітного віку, професій, інтересів. Пріоритетним напрямком у вивченні іноземних мов стало опанування ними, як засобом спілкування. Головне завдання вищого навчального закладу – підготовка спеціалістів здатних нестандартно, гнучко та своєчасно реагувати на зміни, які відбуваються у світі. Іншомовна комунікація, як необхідний елемент взаємодії людей, груп і

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

навіть держав, відіграє на сьогоднішній день головну роль серед багатьох соціальних процесів. Тому слід підготувати спеціалістів, здатних до активного співробітництва, які відрізняються мобільністю, динамізмом та конструктивністю.

Темою нашого дослідження є особливості розвитку мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців ІТ-технологій під час вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням».

Актуальність дослідження даної теми полягає в тому, що іншомовна комунікація, як необхідний елемент взаємодії людей, груп і навіть держав, відіграє головну роль серед багатьох соціальних процесів. Тому слід підготувати спеціалістів, здатних до активного співробітництва, які відрізняються мобільністю.

Щоб підготувати студентів до професійної діяльності в майбутньому, слід створити відповідні умови для підвищення ефективності навчального процесу та спрямувати діяльність викладача на пошук дієвих форм мотивації студентів, особливих прийомів та засобів викладання великого обсягу матеріалу таким чином, щоб сформувані необхідні фахові знання певної термінологічної лексики та вміння користуватися ними в межах своєї професійної діяльності.

На сучасному етапі науково-технічного розвитку знання іноземної мови є невід'ємною частиною освіченої людини, кожного висококваліфікованого спеціаліста. З метою підвищення конкурентноздатності фахівця на ринку праці вважаємо необхідним вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, а саме англійської, у політехнічному коледжі.

Метою нашого дослідження є дослідити особливості розвитку мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців ІТ-технологій під час вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», проаналізувати основні способи та прийоми роботи у немовному ВНЗ

Матеріал і результати дослідження. Іноземна мова за професійним спрямуванням відноситься до нормативних дисциплін і належить до циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки. Навчальною програмою передбачено 216 годин. Вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням відбувається протягом 2 років і завершується іспитом на 3 курсі. Херсонський політехнічний коледж Одеського національного політехнічного університету здійснює підготовку молодших спеціалістів за такими спеціальностями:

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

«Виробництво двигунів», «Обслуговування та ремонт автомобілів та двигунів», «Технологія обробки матеріалів», «Розробка програмного забезпечення», «Бухгалтерський облік», «Економіка підприємства», «Інформаційна діяльність підприємства», «Монтаж та експлуатація електроустаткування підприємств та цивільних споруд», «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж», «Туристичне обслуговування».

На жаль, межі статті не дозволяють докладно дослідити особливості розвитку мовленнєвої компетенції у студентів вищезгаданих спеціальностей під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Тому зупинимося на специфіці розвитку мовленнєвої компетенції у студентів спеціальності «Розробка програмного забезпечення» та «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж».

Особливо актуальним на сьогодні є інтерактивний підхід до вивчення іноземних мов у сфері розвитку культури професійного мовлення та розвиток комунікативної компетенції. Комунікативна компетенція - здатність здійснювати спілкування за допомогою мови, тобто передавати думки і обмінюватися ними в різних ситуаціях в процесі взаємодії з іншими учасниками спілкування, правильно використовувати систему мовних і мовленнєвих норм і вибирати комунікативну поведінку, адекватну ситуації спілкування. В свою чергу комунікативна компетенція включає такі компетенції: мовну, мовленнєву, соціокультурну.

Отже, мовна компетенція – це знання учасниками комунікації норм і правил сучасної літературної мови і вміле використання їх у продукуванні висловлювань.

Мовленнєва компетенція - загальне коло питань мовленнєвої діяльності, що передбачає наявність відповідних знань, умінь, досвіду; знання способів формування та формулювання думок за допомогою мови, а також здатність користуватися мовою у мовленні.

Соціокультурна компетенція – це знання культурних особливостей носіїв мови, їх звичок, традицій, норм поведінки й етикету.

Метою дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» є сприяння практичному опануванню студентами англійської мови та нормативної бази її функціонування в комунікативно-мовленнєвих ситуаціях у сфері їх майбутньої професійної діяльності, якісній підготовці фахівця до іншомовного спілкування у професійній сфері.

Вивчення даної дисципліни базується на 3 блоках змістових модулів, а саме: «Фонетичний мінімум для правильного артикулювання звуків»,

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

«Лексичний мінімум загальнонаукового та загальнотехнічного характеру», «Граматичний мінімум (ключові положення морфології та синтаксису».

Блок змістових модулів «Фонетичний мінімум для правильного артикулювання звуків» охоплює такі теми : «Англійська мова як світова», «Поширення англійської мови в світі», «Проблеми у вивченні англійської мови та шляхи їх подолання», «Професійна освіта в Україні і за кордоном», «Ділове відрядження за кордон» , «Влаштування та проживання у готелі» , «Ведення телефонної бесіди», «Призначення ділової зустрічі», «Працевлаштування», що дає змогу студентам дізнатися про сфери вживання англійської мови, шляхи її вдосконалення, порівняти систему вищої освіти за кордоном та в Україні. Вибір даних тем зумовлений тим, що суспільство потребує все більше спеціалістів, які можуть працювати на міжнародному рівні.

Вважаємо, що вільне володіння іноземною мовою в рамках фаху нерозривно пов'язане з володінням елементами ділового спілкування, а саме: складання документів працевлаштування, ведення ділової кореспонденції, встановлення ділових контактів, проведення зустрічей, ведення бесіди в рамках мовленнєвої ситуації.

В процесі вивчення даного блоку тем студенти вчаться на практиці складати життєпис, резюме, заповнювати анкету та складати ділові листи англійською мовою. Також опановується необхідний мінімум проходження співбесіди працевлаштування, ведення ділової бесіди, призначення і проведення ділових зустрічей, обговорення робочих питань.

Одним із способів підвищення мотивації до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням є комплекс освітніх та виховних дій, спрямованих на формування уявлення студента про необхідність знання іноземної мови для подальшої життєвої та професійної реалізації. Такий комплекс, зокрема, може включати в себе, зустріч з фахівцями майбутньої сфери діяльності студента, взаємодію викладачів іноземної мови з викладачами фахових дисциплін.

Блок змістових модулів «Лексичний мінімум загальнонаукового та загальнотехнічного характеру» впритул підводить студентів до знайомства, а потім і вивчення англійської мови за фахом.

З цією метою в тісній співпраці з викладачами фахових дисциплін було окреслено перелік тем, необхідний для спілкування у межах професійної компетенції. Темами для ситуативного спілкування є «Комп'ютер та його складові», «Сфери використання комп'ютерів», «Типи

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

і види комп'ютерів», «Інтернет та його можливості», «Захист інформації у мережі», «Комп'ютерні віруси», «Бази даних», «Мови програмування», «Офісне програмне забезпечення», «Типи мереж».

Особливостями даного блоку є формування у студентів лексичної та соціокультурної компетенцій. А саме, лексична компетенція передбачає вивчення лексики, пов'язаної з комп'ютером та його складовими частинами, програмами та мовами програмування, комп'ютерними вірусами.

Специфіка іноземної мови за професійним спрямуванням полягає у тому, що провідним компонентом змісту навчання іноземної мови є не основи наук, а способи діяльності – навчання різних видів мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання, письма специфічної лексики.

Так як дисципліна «Іноземна мова за професійним спрямуванням» спрямована на розвиток зокрема мовленнєвої компетенції у майбутніх фахівців з ІТ-технологій, то приділяється особлива увага всім видам мовленнєвої діяльності.

Навички читання розвиваються за допомогою завдань, які будуються на основі текстів за спеціалізацією. Слід зазначити, що у час бурхливого поширення інформації іноземними мовами студентам немовних ВНЗ необхідно вміти її знайти, прочитати й опрацювати необхідний матеріал, тому читання у всіх його видах є для них одним з важливих пріоритетів.[2] Англomовні автентичні тексти є цінним інформаційним та пізнавальним матеріалом, який доповнює отримані студентами під час вивчення спеціальних дисциплін знання. Тексти за фахом є джерелом словникового запасу студентів, прикладом вживання термінологічної лексики сучасних комп'ютерних технологій у контексті, що допомагає конкретизувати значення слів, пояснити та уточнити випадки їх вживання. При цьому використовуються жанри різних джерел: підручники, газети, популярні фахові журнали та мережа Інтернет. Студенти ознайомлюються зі скороченнями, що широко вживаються в галузі інформаційних технологій, інтернаціональними словами, якими багата мова даної сфери.

Особливістю володіння лексичною компетенцією іноземної мови є уміння адекватно вибирати слова відповідно до змісту речення. Пропонуємо приклад такого завдання під час вивчення теми «Мови програмування».

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

Наприклад:

Choose the correct word.

1. Most people can easily learn a ____ language and become programmers.
a. low-level b. high-level c. binary
2. You can use a mouse or keyboard to ____ data into the computer.
a. output b. input c. process
3. You can draw ____ for many simple procedures.
a. algorithm b. a code c. a data
4. Computers ____ programming language into machine language.
a. use b. develop c. translate
5. A computer can ____ large amounts of data at very high speeds.
a. process b. present c. complete

Пропонуємо приклад вправи на знаходження відповідності питання з правильним твердженням під час вивчення теми «Захист інформації у мережі».

Наприклад:

Match the questions (1-5) with the answers (a-e).

1. Why can't a floppy disk store videos?	a) Portable data storage disks.
2. What are removable disks?	b) Other folders or files appear.
3. Where do computers store program files?	c) So that you can find them easily
4. Why do you need to organize your files?	d) On the hard disk.
5. What happens if you click the plus sign?	e) Because it can't hold a lot of data.

Інший вид мовленнєвої діяльності-аудіювання текстів за фахом-також передбачає необхідність попереднього оволодіння студентами термінологічною лексикою.[5] Викладачі іноземної мови за професійним спрямуванням Херсонського політехнічного коледжу широко застосовують аудіо- та відеозаписи у навчальному процесі, що вносить елемент емоційного піднесення та надає створення сприятливого психологічного клімату на заняттях з іноземної мови.

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

Щоб уникнути мовних труднощів, семантизація нової термінологічної лексики може проводитися за допомогою аналізу словотворчих елементів (*program – programmer - programming, computer – computation – computing, transmit – transmission*); студентам можуть пропонуватися зразки термінів, яким властива синонімія (*information-data, monitor-screen, storage unit-memory unit*) або які мають антонімічні еквіваленти (*to store-to delete, input unit-output unit, switch on – switch off*); студенти можуть ознайомитися з термінологічними словосполученнями, один з елементів яких є відомий або про значення якого можна здогадатися на основі інтернаціональної лексики, і таким чином вивести його значення (*application program - прикладна програма, logical operations - логічні операції, operating system - операційна система*).

Таким чином, інтерактивна робота студентів з лексикою на етапі перед слуханням англійських текстів за фахом або переглядом відеосюжетів сприяє високій мотивації та стійкого інтересу до змісту таких матеріалів, забезпечує створення автентичної обстановки та адекватної реакції на неї.

Однією з найважливіших складових мовленнєвої компетенції в опануванні іноземної мови є говоріння.[1] Студенти на практиці повинні володіти іноземною мовою для участі у комунікативно-мовленнєвій ситуації сфери майбутньої професійної діяльності. Слід зазначити, що у своїй практиці викладачі іноземної мови Херсонського політехнічного коледжу широко впроваджують комунікативний метод навчання, головною метою якого є розвивати навички висловлення власних думок та розуміння що говорять інші, навіть не знаючи всіх необхідних слів. Даний підхід дає змогу застосовувати проблемно-пошукові завдання та рольові ігри, які є ефективним засобом навчання діалогічного мовлення.[6] Ігрові форми роботи на заняттях з англійської мови залучають всі рівні засвоєння знань та формування мовленнєвих навичок і вмій. Студенти опиняються у ситуації, коли активізується потреба щось сказати, запитати, довести, висловити власну точку зору, що сприяє розвитку логічного мислення, вміння несподіваного (спонтанного) мовлення, вміння спілкуватися один з одним та підтримувати бесіду, вибрати мовні засоби відповідно до ситуації.

Пропонуємо приклад вправи під час вивчення теми «Інтернет та його можливості».

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

Наприклад:

Imagine that you explain your first-year fellow student some facts about advantages and disadvantages of the Internet. Work in groups. Say which of the following ideas about the Internet are good or bad.

independent - world wide - cheap to use - expensive to buy computers - the information may not be true or correct – spend too much time playing games – talking in chat rooms – make new friends – visit many interesting websites – wait for a long time to download Web pages

Згідно з принципом комунікативності у навчанні англійської мови засвоєння мовного матеріалу відбувається комплексно. Проте це не означає відсутності спеціальної цілеспрямованої роботи над засвоєнням граматичних форм і структур, орфографічних правил. Вони становлять той «будівельний матеріал», без якого не може відбутися будь-яке вербальне спілкування. Ось чому виникає необхідність формування граматичних навичок мовлення.

Слід зауважити, що в немовних вищих навчальних закладах, зокрема у Херсонському політехнічному коледжі, вивчаються не всі граматичні явища англійської мови, а спеціально відібраний граматичний мінімум, який складається з активного та пасивного.[3] Для вираження своїх думок іноземною мовою студент має оволодіти тими граматичними структурами, які входять до активного граматичного мінімуму. До пасивного граматичного мінімуму входять такі граматичні структури, які потрібні студентам для сприймання і розуміння мовлення.

Письмо, як вид навчальної діяльності під час вивчення іноземної мови за фахом у політехнічному коледжі набуває нового статусу. Цей мовленнєвий вид діяльності стає не просто засобом навчання мови, але однією з його цілей, рівень досягнення якої перевіряється під час іспиту. Безумовно навчання письма було завданням і попередніх років шкільної освіти, але під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням необхідно забезпечити системний підхід до розвитку умінь писемної комунікації. Такий підхід стає необхідним в умовах сучасного розвитку суспільства, в якому такі галузі життя як наука, бізнес, засоби масової інформації, політика тощо неможливі без уміння написати лист, статтю, звернення, звіт, нотатки до виступу. Грамотна писемна комунікація

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

іноземною мовою стає вимогою часу під час користування всесвітньою мережею Інтернет.

Письмо в комунікативній методиці необхідно розглядати як процес, протягом якого студенти тренуються в плануванні, висловленні думок, редагуванні та виправленні власного тексту. Найбільш ефективними при цьому є такі вправи: складання речень у письмовому виді, написання коротких повідомлень, описів, інструкцій з використання комп'ютерної техніки.

Наприклад:

Write down the instructions you need to operate one of the following:

a mobile phone – a tape recorder – a camera – a video recorder – a CD/cassette player

Важливі також вправи на формування граматичних навичок співвідносити граматичну структуру зі змістом тексту.[4]

Наприклад:

The manager of the company you have just applied suggested you to pass the test in order to check your knowledge of English. Put the verbs in brackets in the tense form.

We (to use) computers in many parts of our lives, and not just in schools or for the Internet. There (to be) computers in all kinds of electrical devices, from mobile phones to washing machines. We can (to find) them in banks, supermarkets and cars. When programmers (to write) programs, they (to have) to plan carefully for every possible kind of error a computer user can (to input) into the computer.

Висновки. Отже, ми дослідили особливості розвитку мовленнєвої компетенції за всіма видами мовленнєвої діяльності під час вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у майбутніх фахівців з ІТ-технологій, а також розглянули основні прийоми роботи. Слід зауважити, що сукупність вищезгаданих заходів робить навчання

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

цікавішим. Студенти даного фаху набувають вміння формулювати власну думку та поважати альтернативну; шукати компроміс; будувати стосунки в групі; моделювати різноманітні соціальні ситуації, що є необхідним чинником професійного іншомовного спілкування.

Література:

- 1.Вишневський О.І. Методика навчання іноземних мов:Навч. посіб.-2-ге вид.,перероб. і доп. [Текст] -К.: «Знання», 2011.- 206 С.
- 2.Вочканова Т.В. Англійська у світі інформаційних технологій // Іноземні мови в навчальних закладах .-2010.-№5.- С. 11-19
- 3.Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах:Підручник/кол. авторів під керівн.С.Ю.Ніколаєвої [Текст] -К.: «Ленвіт», 1999.- 320 С.
- 4.Романюк Ю.В. Система вправ для формування у майбутніх інженерів читацької англомовної компетенції //Іноземні мови.- 2010.- №2.- С. 34-37
- 5.Семенчук Ю.О. Використання технологій інтерактивного навчання студентів-економістів термінологічної лексики // Іноземні мови.- 2010.-№1.- С. 32,33
- 6.Черниш В.В. Організація та проведення рольових ігор на уроках іноземної мови // Іноземні мови.-2010.-№4.-С.7-10

Надійшла до редакції 25.12.2014

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення